

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 28. novembra 2019*

„Predhodno odločanje – Nujni postopek predhodnega odločanja – Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah – Direktiva (EU) 2016/343 – Krepitev nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku – Člen 6 – Dokazno breme – Nadaljevanje pripora obdolženca“

V zadevi C-653/19 PPU,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče, Bolgarija) z odločbo z dne 4. septembra 2019, ki je prispela na Sodišče 4. septembra 2019, v kazenskem postopku zoper

DK,

ob udeležbi

Spetsializirana prokuratura,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, M. Safjan, L. Bay Larsen (poročevalec), sodnika, C. Toader, sodnica, in N. Jääskinen, sodnik,

generalni pravobranilec: G. Pitruzzella,

sodni tajnik: M. Aleksejev, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 7. novembra 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za DK, D. Gochev, I. Angelov in I. Yotov, advokati,
- za Evropsko komisijo R. Troosters in Y. Marinova, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 19. novembra 2019

izreka naslednjo

* Jezik postopka: bolgarščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 6 Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku (UL 2016, L 65, str. 1) ter členov 6 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru kazenskega postopka zoper osebo DK glede nadaljevanja njenega pripora.

Pravni okvir

Pravno Unije

- 3 V uvodnih izjavah 16 in 22 Direktive 2016/343 je navedeno:

„(16) Domneva nedolžnosti bi bila kršena, če bi javne izjave javnih organov ali sodne odločbe, razen odločbe o ugotovitvi krivde, osumljeno ali obdolženo osebo označile za krivo, dokler taki osebi ni dokazana krivda v skladu z zakonom. [...] To [...] ne bi smelo posegati v predhodne procesne odločbe, ki jih sprejmejo sodni ali drugi pristojni organi in ki temeljijo na sumu ali na obremenilnih dokazih, kot so odločbe o priporu pred sojenjem, če v teh odločbah osumljena ali obdolžena oseba ni označena za krivo. [...]“

[...]

(22) Dokazno breme za ugotavljanje krivde osumljenih ali obdolženih oseb nosi tožilstvo, v primeru vsakršnega dvoma pa bi bilo treba odločiti v korist osumljene ali obdolžene osebe. Tako bi bila domneva nedolžnosti kršena, če bi se dokazno breme preneslo s tožilstva na obrambo, brez poseganja v morebitne pristojnosti sodišča za ugotavljanje dejstev po uradni dolžnosti, v neodvisnost sodstva pri ugotavljanju krivde osumljene ali obdolžene osebe ter v uporabo dejanskih ali pravnih domnev glede kazenske odgovornosti osumljene ali obdolžene osebe. [...]“
- 4 Člen 2 te direktive, naslovljen „Področje uporabe“, določa:

„Ta direktiva se uporablja za fizične osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku. Uporablja se v vseh fazah kazenskega postopka, od trenutka, ko je oseba osumljena ali obdolžena storitve kaznivega dejanja ali domnevnega kaznivega dejanja, dokler odločba o končni ugotovitvi, ali je ta oseba storila zadevno kaznivo dejanje, ne postane pravnomočna.“
- 5 Člen 3 navedene direktive, naslovljen „Domneva nedolžnosti“, določa:

„Države članice zagotovijo, da osumljene in obdolžene osebe veljajo za nedolžne, dokler jim ni dokazana krivda v skladu z zakonom.“
- 6 Člen 4(1) iste direktive, naslovljen „Javno označevanje osumljenih ali obdolženih oseb za krive“, določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da zagotovijo, da javne izjave javnih organov in sodne odločbe, razen odločb o ugotovitvi krivde, osumljene ali obdolžene osebe ne označujejo za krive, dokler tej osebi ni dokazana krivda v skladu z zakonom. To ne posega v akte tožilstva, katerih namen je dokazati krivdo osumljene ali obdolžene osebe, in v predhodne procesne odločbe, ki jih sprejmejo sodni ali drugi pristojni organi in ki temeljijo na sumu ali na obremenilnih dokazih.“

7 Člen 6 Direktive 2016/343, naslovljen „Dokazno breme“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da dokazno breme za ugotavljanje krivde osumljenih in obdolženih oseb nosi tožilstvo. To ne posega v obveznosti sodnika ali pristojnega sodišča, da si prizadeva najti tako obremenilne kot razbremenilne dokaze, in pravico obrambe, da predloži dokaze v skladu z veljavnim nacionalnim pravom.

2. Države članice zagotovijo, da se v primeru vsakršnega dvoma o krivdi v kazenskem postopku odloči v korist osumljene ali obdolžene osebe, tudi ko sodišče presoja o tem, ali bi bilo treba zadevno osebo oprostiti.“

Bolgarsko pravo

8 Člen 270 Nakazatelno-protsesualen kodeks (zakonik o kazenskem postopku) določa:

„1. Vprašanje spremembe prisilnega ukrepa se lahko postavi kadar koli med sodnim postopkom. Če so se okoliščine spremenile, se lahko pri pristojnem sodišču vloži nov predlog v zvezi s prisilnim ukrepom.

2. Sodišče na javni obravnavi odloči s sklepom.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 9 Oseba DK je obtožena sodelovanja v organizirani hudodelski združbi in storitve umora.
- 10 V okviru kazenskega postopka, uvedenega zoper njo, je bil zoper osebo DK 11. junija 2016 odrejen pripor.
- 11 Zadeva v zvezi z osebo DK je bila 9. novembra 2017 predložena v odločanje Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče, Bolgarija).
- 12 Oseba DK je od 5. februarja 2018 vložila sedem pritožb zoper sklep o priporu, ki so bile vse zavrnjene na prvi stopnji ali v pritožbenem postopku z obrazložitvijo, da utemeljitve, ki jih je predložila, glede na zahteve nacionalnega prava niso dovolj prepričljive.
- 13 Na obravnavi, ki je pred Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče) potekala 4. septembra 2019, je oseba DK ponovno predlagala, naj se pripor odpravi.
- 14 Predložitveno sodišče navaja, da iz bolgarske zakonodaje izhaja, da mora sodišče, ko mu je v odločanje predana zadeva v zvezi z osebo, ki je v priporu, najprej preveriti utemeljenost tega pripora. Če navedeno sodišče presodi, da je naveden pripor zakonit, se ta pripor nadaljuje brez časovne omejitve in se v nadaljevanju postopka po uradni dolžnosti ne preverja ponovno. Pripor se lahko odpravi, le če oseba, ki je priprta, to predlaga in dokaže, da obstajajo nove okoliščine, ki upravičujejo odpravo pripora.
- 15 Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče) meni, da je glede na zahteve bolgarske zakonodaje, kakor jih je razlagala nacionalna sodna praksa, malo verjetno, da osebi DK uspe predložiti tak dokaz in utemeljiti spremembo okoliščin, ki bi upravičevala odpravo pripora.

- 16 Vendar to sodišče dvomi o združljivosti bolgarske zakonodaje s členom 6 in uvodno izjavo 22 Direktive 2016/343, saj bi bilo mogoče ti določbi razlagati tako, da zahtevata, da tožilstvo nosi dokazno breme za utemeljenost nadaljevanja pripora zadevne osebe, in da ne dopuščata domnev te utemeljenosti, razen če so razumno sorazmerne s ciljem, ki se ga poskuša doseči, in se v njihovem okviru upošteva pravica do obrambe.
- 17 Poleg tega naj bi bilo treba upoštevati pravice, zagotovljene s členoma 6 in 47 Listine. Zlasti glede tega člena 6, ki ustreza členu 5 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950, naj bi med drugim iz sodbe ESČP z dne 27. avgusta 2019, Magnitskiy in drugi proti Rusiji (CE:ECHR:2019:0827JUD003263109), izhajalo, da je določitev domneve zakonitosti nadaljevanja pripora obdolžene osebe v nasprotju s členom 5(3) te konvencije.
- 18 V teh okoliščinah je Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je nacionalna zakonodaja, ki v sodni fazi kazenskega postopka kot pogoj za ugoditev predlogu obrambe, da se odpravi pripor obdolženca, določa obstoj spremembe okoliščin, v skladu s členom 6 in uvodno izjavo 22 Direktive 2016/343 ter s členoma 6 in 47 [Listine]?“

Nujni postopek

- 19 Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja, ki je določen v členu 107 Poslovnika Sodišča.
- 20 To sodišče v utemeljitev tega predloga navaja, da je oseba DK v priporu od 11. junija 2016 in da je presoja predloga za odpravo pripora odvisna od odgovora na vprašanje, ali pravo Unije nasprotuje porazdelitvi dokaznega bremena, kot je urejena v bolgarski zakonodaji, ki se uporablja za to področje.
- 21 V zvezi s tem je treba na prvem mestu poudariti, da se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe nanaša na razlago Direktive 2016/343, ki spada pod naslov V tretjega dela Pogodbe DEU o območju svobode, varnosti in pravice. Za ta predlog se torej lahko uporabi nujni postopek predhodnega odločanja.
- 22 Na drugem mestu je treba glede merila nujnosti v skladu s sodno prakso Sodišča upoštevati okoliščino, da je osebi, na katero se nanaša postopek v glavni stvari, trenutno odvzeta prostost in da je nadaljevanje njenega pripora odvisno od rešitve spora o glavni stvari (sodbi z dne 28. julija 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, točka 29, in z dne 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, točka 35).
- 23 V obravnavani zadevi je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe, iz odgovora predložitvenega sodišča z dne 13. septembra 2019 na zahtevo Sodišča za informacije in iz dodatnih elementov, ki jih je to sodišče Sodišču posredovalo 25. in 27. septembra 2019, razvidno, da je osebi DK trenutno odvzeta prostost, da bo moralo predložitveno sodišče odločati o nadaljevanju pripora osebe DK na podlagi odločitve Sodišča in da bi lahko odgovor Sodišča na vprašanje predložitvenega sodišča imel neposreden vpliv na presojo predloga za odpravo pripora, ki ga je podala oseba DK.
- 24 V teh okoliščinah je prvi senat Sodišča 1. oktobra 2019 na predlog sodnika poročevalca in po opredelitvi generalnega pravobranilca odločil, da se predlogu predložitvenega sodišča, naj se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja, ugodi.

Vprašanje za predhodno odločanje

- 25 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali člen 6 Direktive 2016/343 v povezavi z njeno uvodno izjavo 22 ter člena 6 in 47 Listine nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki odpravo pripora neke osebe pogojuje s tem, da ta oseba dokaže obstoj novih okoliščin, ki upravičujejo odpravo tega pripora.
- 26 Člen 2 Direktive 2016/343 določa, da se ta direktiva uporablja za fizične osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, v vseh fazah kazenskega postopka, od trenutka, ko je oseba osumljena ali obdolžena storitve kaznivega dejanja ali domnevnega kaznivega dejanja, in vse dokler odločba o končni ugotovitvi, ali je ta oseba storila zadevno kaznivo dejanje, ne postane pravnomočna.
- 27 Ta direktiva se tako uporablja v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, ko mora nacionalno sodišče presoditi o zakonitosti nadaljevanja pripora osebe, obtožene storitve kaznivega dejanja (glej v tem smislu sodbo z dne 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, točka 40).
- 28 Vendar je treba navesti, da navedene direktive glede na minimalno harmonizacijo, ki se z njo poskuša doseči, ni mogoče šteti za popolni in izčrpani instrument, katerega namen bi bil določiti vse pogoje za sprejetje sklepa o priporu (sodba z dne 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, točka 47, in sklep z dne 12. februarja 2019, RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, točka 59).
- 29 Sicer drži, da člena 3 in 4 te direktive zahtevata, da odločitev sodišča o nadaljevanju pripora neke osebe te osebe ne označuje za krivo (glej v tem smislu sodbo z dne 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, točki 43 in 44, in sklep z dne 12. februarja 2019, RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, točka 51).
- 30 Vendar iz sodne prakse Sodišča izhaja, da stopnje prepričanosti, ki jo mora sodišče, ki sprejema tako odločitev, imeti glede storilca kaznivega dejanja, načina preizkusa različnih dokazov in obsega obrazložitve, ki jo mora to sodišče podati v odgovor na utemeljitve, ki so mu predložene, ne ureja Direktiva 2016/343, temveč spadajo izključno na področje nacionalnega prava (glej v tem smislu sodbo z dne 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, točka 48).
- 31 Člen 6(1) te direktive ureja porazdelitev „dokaznega bremena za ugotavljanje krivde osumljenih in obdolženih oseb“. Člen 6(2) navedene direktive določa, da „se v primeru vsakršnega dvoma o krivdi v kazenskem postopku odloči v korist osumljene ali obdolžene osebe“.
- 32 V zvezi s tem je iz člena 4 Direktive 2016/343 razvidno, da ta direktiva razlikuje med sodnimi odločbami o ugotovitvi krivde, ki so nujno sprejete na koncu kazenskega postopka, in med drugimi procesnimi akti, kot so akti tožilstva in predhodne procesne odločbe.
- 33 Sklicevanje na ugotavljanje „krivde“ v členu 6(1) in (2) Direktive 2016/343 je zato treba razumeti tako, da pomeni, da je namen te določbe urejanje porazdelitve dokaznega bremena zgolj pri sprejemanju sodnih odločb, s katerimi se odloči o krivdi.
- 34 Ta razlaga, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 31 sklepnih predlogov, je potrjena s primerjavo uvodnih izjav 16 in 22 Direktive 2016/343. Ta uvodna izjava 16 se na eni strani nanaša na preprečitev posega v domnevo nedolžnosti z akti, ki jih ureja člen 4 te direktive, in sicer z javnimi izjavami organov in procesnimi akti, ki so sprejeti, preden je krivda osumljenca dokazana v skladu z zakonom. Ta uvodna izjava se specifično nanaša na ureditev, ki se uporablja za predhodne postopkovne odločbe. Na drugi strani pa se navedena uvodna izjava 22, ki se nanaša na porazdelitev dokaznega bremena, ki ga ureja člen 6 navedene direktive, ne sklicuje na take odločbe, temveč se nanaša izključno na proces, ki omogoča ugotovitev krivde osumljenca.

- 35 Sodna odločba, katere edini predmet je morebitno nadaljevanje pripora obdolženca, pa je namenjena izključno odgovoru na vprašanje, ali je treba glede na vse upoštevne okoliščine pripor zoper to osebo odpraviti, in z njo ni odločeno o tem, ali je navedena oseba kriva dejanja, ki se ji očita.
- 36 Poleg tega iz sodne prakse, navedene v točki 29 te sodbe, izhaja, da člena 3 in 4 Direktive 2016/343 nasprotujeta temu, da taka odločba obdolženo osebo označuje za krivo.
- 37 Te odločbe torej ni mogoče šteti za sodno odločbo, s katero se odloča o krivdi obdolženca v smislu te direktive.
- 38 Zato je treba ugotoviti, da se člen 6 navedene direktive ne uporablja za postopek, v katerem se sprejme taka odločba, tako da porazdelitev dokaznega bremena v tem postopku spada zgolj na področje nacionalnega prava.
- 39 Te ugotovitve ni mogoče izpodbiti s točko 56 sklepa z dne 12. februarja 2019, RH (C-8/19 PPU, EU:C:2019:110). Čeprav je namreč Sodišče v točki 56 omenilo člen 6 Direktive 2016/343, pa iz točke 57 tega sklepa izhaja, da je Sodišče zgolj želelo opredeliti kontekst člena 4 te direktive, da bi pokazalo, da vrsta obrazložitve, ki jo je nalagala nacionalna zakonodaja v zadevi, v kateri je bil izdan ta sklep, ne more pomeniti, da se osumljena ali obdolžena oseba označuje za krivo v smislu tega člena 4, pri tem pa ni ugotovilo, da se člen 6 navedene direktive uporablja za postopek, v katerem se sprejme sklep o priporu.
- 40 Poleg tega je treba glede členov 6 in 47 Listine opozoriti, da se določbe Listine v skladu z njenim členom 51(1) uporabljajo za države članice samo takrat, kadar izvajajo pravo Unije.
- 41 Ker porazdelitev dokaznega bremena v postopku, kot je ta v postopku v glavni stvari, ni urejena s pravom Unije, se torej določbe Listine, med drugim njena člena 6 in 47, ne uporabljajo za nacionalna pravila o tej porazdelitvi (glej po analogiji sodbo z dne 7. marca 2017, X in X, C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, točka 45 in navedena sodna praksa).
- 42 Glede na vse zgornje navedbe je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da se člen 6 Direktive 2016/343 ter člena 6 in 47 Listine ne uporabljajo za nacionalno zakonodajo, ki odpravo pripora neke osebe pogojuje s tem, da ta oseba dokaže obstoj novih okoliščin, ki upravičujejo odpravo tega pripora.

Stroški

- 43 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški predložitve stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 6 Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku ter člena 6 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah se ne uporabljajo za nacionalno zakonodajo, ki odpravo pripora neke osebe pogojuje s tem, da ta oseba dokaže obstoj novih okoliščin, ki upravičujejo odpravo tega pripora.

Podpisi